بررسی ظرفیت و عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سیرجان)

شماره صفحات
۱۴۸-۱۳۵

سمیرا امیرزاده مرادآبادی[۱]، سامان ضیایی[۲]

۱) دانش آموخته دکتری اقتصاد کشاورزی ، دانشگاه زابل، زابل، ایران.
۲) دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زابل، زابل، ایران.

نویسنده مسئول: **amirzadehsamira@gmail.com**

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۱

چکیده

کارآفرینی در بخش کشاورزی به مثابه‌ی موتور توسعه‌ی اقتصادی در این بخش محسوب می‌شود که می‌تواند به تنوع بخشی اشتغال، درآمد و افزایش میزان تولیدات کشاورزی کمک کند و فرصت‌های مناسبی را برای کاهش ریسک معیشتی و افزایش امنیت غذایی پایدار در مناطق روستایی فراهم کند. با توجه به اهمیت مسئله کارآفرینی در کشاورزی، در این مطالعه به بررسی ظرفیت و عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سیرجان پرداخته شده است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه توسط یک نمونه ۳۷۴ نفری، به روش نمونه‌گیری تصادفی گردآوری شده است. نتایج حاصل از بررسی میزان اثرگذاری ابعاد ظرفیتی بر توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی از مدل تحلیل مسیر، نشان می‌دهد گرایش خانوارها به فعالیت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی مثبت است که این نقطهٔ قوتی در این مناطق روستایی قلمداد می‌شود و زمینه‌های اقتصادی و فردی بیشترین تأثیر را بر توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی دارند. از اینرو، دستیابی به پیشرفت در این زمینه، مستلزم حضور روستاییان و کشاورزان در روند توسعهٔ کارآفرینی است که این امر صرفاً با تقویت روحیهٔ مشارکت و همکاری در قالب تعاونی‌های تولید روستایی و مراکز خدمات روستایی امکان پذیر است. نتایج حاصل از تکنیک تاپسیس نشان داد روستاهای شریف‌آباد، کهن شهرعلیا، باسفرجان، فخرآباد۱، عزت‌آباد، جلال‌آباد، فیروزه، جعفرآباد، حجت‌آباد و چاه باغ حسن بیشترین ظرفیت کارآفرینی را برای کسب و کار در بخش‌های مختلف کشاورزی(زراعی، باغی، دامی، شیلات، صنایع تبدیلی) را دارند.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، کشاورزی، مناطق روستایی و بخش مرکزی سیرجان.

مقدمه

توسعه کارآفرینی در نقاط روستایی یکی از ابزارهای مهم برای برنامه‌ریزی و رسیدن به توسعه روستایی است که در رشد و توسعه اقتصادی روستاها نقش بسزایی دارد. در واقع کارآفرینی با خلق فرصت‌های جدید اشتغال، می‌تواند نقش مؤثری در افزایش و بهره‌وری تولیدات روستایی، افزایش درآمد، کاهش فقر و بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد(Seydayi & Sadeghi, 2014). کارآفرینی در محیط روستایی دارای گستردگی زیادی است و به دلیل تسلط بخش کشاورزی در اغلب مناطق روستایی، تأکید عمده بر کارآفرینی کشاورزی است(Safari & *et al*, 2016). از این رو توجه به مسأله کارآفرینی در کشاورزی ضرورت پیدا می‌کند. کارآفرینی در کشاورزی[1] به فرآیندی گفته می‌شود که با استفاده از خلاقیت، چیز جدیدی همراه با ارزش با استفاده از منابع و مدیریت زمان و به کارگیری ریسک در زمینه کشاورزی ایجاد کند(Miraka,2000). در واقع کارآفرینی درکشاورزی به معنای به کارگیری خلاقیت و نوآوری در فعالیت‌های مربوط به کشاورزی است و داشتن نوآوری و خلاقیت برای کارآفرینی کافی نیست بلکه نیازمند توانمندی‌ها و کارکردهای مدیریتی در امور کشاورزی است(Mamouri & Hamedi,2007). امروزه در کشورهای در حال توسعه، شکاف میان مناطق روستایی و شهری و تسلط بخش صنعت بر کشاورزی به دلیل گرایش‌ها و سیاست‌های توسعه به سمت صنعت باعث شده است کارآفرینی در بخش کشاورزی کمتر رشد داشته باشد. عدم توانمندی لازم کشاورزان در به کارگیری از منابع تولید (آب، زمین، ماشین‌آلات و....)، تغییرات صورت گرفته در بازار و حرکت به سوی کشاورزی تجاری مبتنی بر بازار، بیکاری، مسائل زیست محیطی، تنوع زیستی و منابع طبیعی از عواملی هستند که ضرورت کارآفرینی در کشاورزی را بیش از پیش نمایان می‌سازد. در کشاورزی رقابتی و مبتنی بر بازار، کشاورز برای اینکه موفق عمل کند بایستی خلاق، نوآور و فرصت‌شناس باشد؛ در واقع باید کارآفرین باشد.

توسعهٔ کارآفرینی به عوامل مختلفی همچون فرهنگی - اجتماعی، فردی، محیطی- زیرساختی و اقتصادی بستگی دارد. عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر کارآفرینی بیانگر فرهنگی که برای افراد کارآفرین، ارزش قائل است و افراد بیشتری را به کارآفرینی تشویق می‌کند. در واقع دولت‌ها با تدوین سیاست‌هایی که مشوق رفتار کارآفرینانه است می‌توانند فرهنگ کارآفرینی را تقویت کنند(Farahani & Hajhoseyni,2013). عوامل فردی مانند اعتماد به نفس، دانش و آگاهی، مهارت و تجربه کاری، آینده نگری، خلاقیت و ریسک پذیر بودن بر توسعهٔ کارآفرینی نقش دارند (Fortier,2006). عوامل اقتصادی همچون کمبود سرمایه، پایین بودن سطح درآمد و پس انداز یکی از چالش‌های توسعه در مناطق روستایی است که تلاش مردم مناطق روستایی برای دستیابی به پایداری اقتصادی می‌تواند با وجود کارآفرینان محلی افزایش یابد (Najafi & *et al*, 2015). عوامل محیطی به صورت زیرساخت‌های محیطی، درجهٔ آشفتگی محیطی و تجربیات محیطی و شخصی افراد جامعه در کارآفرینی نقش دارند (Rezvani & Najarzadeh, 2008).

[1] -Agripreneurship

مطالعات مختلفی در زمینه توسعه کارآفرینی انجام شده است که می‌توان به مطالعات (Russel & Kerry (2008)، Jeanette & et al. (2010)، Chakraborty (2014)، Farahani & et al. (2014)، Rezaee & et al. (2020) ، Bouzarjmehri & et al. (2014)) اشاره کرد که در مطالعات فوق عوامل موثر بر کارآفرینی همچون عوامل اقتصادی، فرهنگی،احتماعی و زیرساختی اشاره شده است و آنها معتقدند که تمایل و توانایی افراد برای انتخاب فعالیت‌های کارآفرینی اثر گذار است. کارآفرینی و موفقیت در آن، تا حدودی با خود فرد و نهاد رهبری مرتبط است و آشنایی با فرهنگ و یادگیری گروهی از جمله موفقیت‌های برنامهٔ توسعهٔ کارآفرینی بوده است. عوامل زیرساختی و اجتماعی، عواملی محیطی و طبیعی مناسب، نیروی انسانی و تجهیزات کشاورزی و روش‌های جایگزین از عوامل مؤثر بر رشد کارآفرینی در تقویت جوامع روستایی در راستای توسعهٔ پایدار است. کارآفرینی از یک سو، سبب افزایش تولیدات کشاورزی، نوسازی جامعهٔ روستایی، اشتغالزایی در بخش کشاورزی و تأمین امکانات اولیه از جمله: غذا، مسکن و ... شده و از سوی دیگر، زمینه را برای سرمایه‌گذاری مؤسسات مالی در جهت ارتقا و بهبود کیفیت زندگی روستاییان، ارائه خدمات مشاوره و برگزاری دوره‌های آموزشی برای راه‌اندازی کسب و کارهای غیرکشاورزی، فراهم کرده است.

تحقیق حاضر با هدف شناسایی ابعاد مختلف ظرفیتی تأثیرگذار در توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی در بخش مرکزی سیرجان به دنبال پاسخ به سوالات زیر می‌باشد: کدام یک از ظرفیت‌ها و زمینه‌ها (فردی، اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی) بیشترین تأثیر را در توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی در بخش مرکزی سیرجان دارند؟ آیا رابطهٔ معناداری میان زمینه‌های کارآفرینی و توانمندی روستاییان وجود دارد؟ کدامیک از نقاط روستایی از ظرفیت بالای کارآفرینی در بخش کشاورزی برخوردارند؟ مهمترین موانع و چالش‌ها در توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی در بخش مرکزی سیرجان کدامند؟ برای پاسخ به این سوالات، با استفاده از مدل تکنیک تاپسیس و تحلیل مسیر به ترتیب ظرفیت و عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. مقاله در ادامه با شکل زیر سازماندهی شده است: در بخش دوم روش تحقیق، بخش سوم بحث و نتایج حاصل از تخمین مدل و بخش چهارم نتیجه‌گیری و پیشنهادهای راهبردی آورده شده است.

معرفی محدوده مورد مطالعه:

شهرستان سیرجان در منطقه غرب استان کرمان با دو پهنه اقلیمی گرم و خشک و نیمه‌خشک و کوهستانی قرار دارد. بخش مرکزی سیرجان دارای ۲۵۳ سکونتگاه روستایی بوده که از این بین ۱۳۸ سکونتگاه فاقد سکونت؛ ۶۸ سکونتگاه بالای ۳ خانوار و ۴۷ سکونتگاه نیز زیر ۳ خانوار می‌باشد و جمعیت روستایی معادل ۲۵۳۳۵ نفر است. بررسی ساختار فعالیت‌های کشاورزی نشان می‌دهد بخش مرکزی سیرجان در حوزه تولید محصولات باغی جایگاه بهتری نسبت به محصولات زراعی دارد و سطح زیرکشت میوه‌های دانه خشک نظیر پسته، بادام و گردو از موقعیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. در بخش کشاورزی فعالیت‌های کارآفرینی نیز دایر هست از جمله می‌توان به فعالیت‌های دامپروری در روستاهای چاه میل، چاه مرمری، چاه پت،

محمدآبادباغ چوبی، چاه دراز، چاه گله، چاه بید، بابا سفرجان و فیروزه اشاره کرد. فعالیت‌های کشاورزی همچون کشت خیارگلخانه در روستای شریف‌آباد، تولید زعفران در روستای فیروزه، پروش گیاهان زینتی در روستای خیرآباد صورت گرفته است(منبع:جهاد کشاورزی شهرستان سیرجان و بازدیدهای میدانی). از اینرو با توجه به نقش فعالیت‌های کشاورزی در درآمد روستائیان بخش مرکزی سیرجان لازم است تا عوامل تأثیرگذار در توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی مورد بررسی قرار گیرد و روستاهایی که از ظرفیت و امکانات لازم جهت فعالیت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی برخوردارند شناسایی شوند و مورد توجه مسئولین منطقه جهت برنامه‌ریزی در این حوزه قرار گیرد.

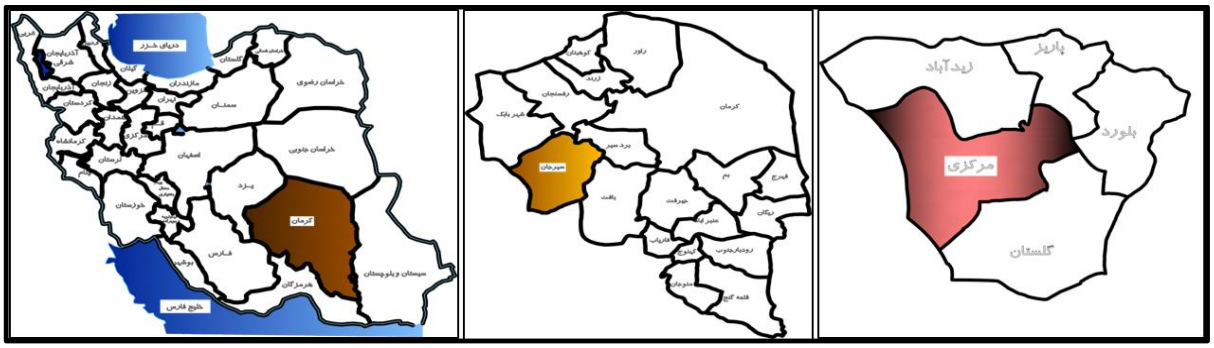

شکل۱- موقعیت بخش مرکزی شهرستان سیرجان نسبت به استان کرمان و کشور ایران

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی است و به لحاظ چگونگی دسترسی به اطلاعات، مقطعی از نوع توصیفی-تحلیلی است. آمار و اطلاعات مورد نیاز برای انجام محاسبات از مطالعات اسنادی و میدانی که عمدتاً از طریق طراحی پرسشنامه گردآوری شده است. در این مطالعه، جامعه آماری تحقیق شامل مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان سیرجان است که دارای ۲ دهستان شریف‌آباد و نجف‌آباد است. جامعه آماری پژوهش تعداد ۱۵۲۹۶ نفر می‌باشد که حجم نمونه از طریق فرمول کوکران($d=0.05$ ؛ $p = q=0.5$) و به روش تصادفی نمونه‌ای بالغ بر ۳۷۴ نفر در سن فعالیت (۲۰تا ۶۵ سال) تعیین شد. برای طراحی پرسش نامهٔ محقق ساخته ابتدا بر اساس چارچوب نظری ابعاد مختلف ظرفیتی تأثیرگذار در توسعهٔ کارآفرینی در قالب چهار بعد ظرفیت اقتصادی، ظرفیت فردی، ظرفیت زیرساختی و ظرفیت اجتماعی- فرهنگی-نهادی مورد شناسایی قرار گرفته و سپس متناسب با هر بعد مولفه‌هایی طراحی شدند که در قالب طیف لیکرت (۱-خیلی‌کم ۲- کم ۳-متوسط ۴-زیاد ۵- خیلی زیاد) عملیاتی شد. روایی پرسشنامه مورد تأیید کارشناسان است و پایایی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ (۰/۹۴۰) محاسبه شد. در جدول(۱) عوامل ظرفیتی تأثیرگذار در توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی در مناطق روستایی که مورد بررسی قرار گرفته است آورده شده است.

جدول۱- عوامل ظرفیتی تأثیرگذار در توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی در مناطق روستایی

Table 1- Effective capacity factors in the development of entrepreneurship in the agricultural sector in rural areas

ابعاد	مولفه‌ها	منابع
ظرفیت اقتصادی	دسترسی به سرمایه، دسترسی به تسهیلات و منابع، برخورداری از فرصت اقتصادی، نیروی کار فراوان، فروش و بازاریابی تولیدات	صمدآقایی،۱۳۸۲ افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸ Heaton, 2005 Heidari Sareban,2012
ظرفیت فردی	ریسک پذیری، خلاقیت و نوآوری، اعتماد به نفس، دانش و آگاهی، مهارت و تجربه کاری، آینده نگری، ارتباط با افراد موفق و کارآفرین	افتخاری و سجاسی قیداری،۱۳۸۹ غنیان و همکاران،۱۳۹۰ Markman and Baron, 2003 Forter, 2006 Heidari Sareban, 2012
ظرفیت اجتماعی- فرهنگی و نهادی	حمایت‌های نهادی، وجود امنیت فعالیت اقتصادی، مشارکت و شبکه‌های اجتماعی منطقه‌ای(تولیدی و تعاونی)، پیوندهای اجتماعی در روستا، اشتیاق برای انجام کارهای کارآفرینی و بزرگ، استفاده از کلاس‌های ترویجی، دسترسی به فناوری جدید و استفاده از تجربیات، وجود انجمن‌های کارآفرینی در مناطق روستایی	رضوانی و نجارزاده،۱۳۸۷ افتخاری و سجاسی قیداری، ۱۳۸۹ Lordkipanidze, 2005 Lescevica, 2002 Heidari Sareban,2012
ظرفیت زیر ساختی	برخورداری روستا از امکانات اساسی(برق، تلفن، آب ، سوخت، ...)، سهولت دسترسی، دسترسی به راه ارتباطی و توسعه حمل و نقل، دسترسی به صنعت، وجود منابع آب کافی و خاک، شرایط اقلیمی مناسب، شرایط توپوگرافی منطقه	افتخاری و سجاسی قیداری، ۱۳۸۹ Stathopoulous, 2004 Heidari Sareban, 2012 Maia, 2002

برای بررسی میزان اثرگذاری ابعاد ظرفیتی بر توسعهٔ کارآفرینی در روستاهای مطالعه شده، از مدل تحلیل مسیر استفاده شده است.

جهت تعیین ظرفیت کارآفرینی مناطق روستایی در بخش کشاورزی و رتبه بندی آنها از تکنیک تاپسیس به روش وزن دهی آنتروپی استفاده شده است که در ادامه مراحل کار روش تاپسیس آورده شده است:

مرحله اول: تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری

مرحله دوم: استاندار کردن داده‌ها

رابطه ۱:

$$X_{nij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{n} x_{ij}^2}}$$

مرحله سوم: تعیین وزن نسبی مولفه‌ها با استفاده از تکنیک آنتروپی شانون

رابطه ۲:

$$k = \frac{1}{\ln M} \qquad E_i = -k\sum_{i=1}^{m}\left[p_{ij} * lnp_{ij}\right] \qquad d_j = 1 - E_j \qquad W_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^{d} d_j}$$

مرحله چهارم: ماتریس نرمال وزن دار(حاصلضرب ماتریس نرمال ساز در اوزان)

مرحله پنجم: تعیین فاصله i امین گزینه از گزینه ایده آل (بالاترین عملکرد هر مولفه) و تعیین فاصله i امین گزینه از گزینه حداقل(پایین‌ترین عملکرد هر مولفه)

مرحله ششم: محاسبه فاصله اقلیدسی هر یک از گزینه‌ها از جواب ایده آل مثبت و منفی مربوط به هر مولفه

رابطه ۳:

$$CL = \frac{d^-}{d^+ + d^-}$$

مرحله هفتم: رتبه‌بندی نهایی گزینه‌ها

در نهایت داده‌ها پس از جمع آوری، با استفاده از نرم افزار SPSS و Excel مورد تجزیه و تحلیل و استنتاج قرار گرفته‌اند.

نتایج و بحث

برای بررسی میزان اثرگذاری ابعاد ظرفیتی بر توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی در روستاهای مطالعه شده، از مدل تحلیل مسیر استفاده شده است. برای این منظور ، ابعاد ظرفیتی به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده و با کارآفرینی به عنوان متغیر وابسته سنجیده شده‌اند. بعد از محاسبهٔ جایگزینی هر یک از ابعاد ظرفیتی به عنوان متغیر مستقل و کارآفرینی(میزان تمایل گرایش خانوارها به کارآفرینی) به عنوان متغیر وابسته و انجام تحلیل واریانس هریک از آنها، تأثیرات مستقیم هریک از ابعاد ظرفیتی محاسبه شده است. در ادامه، با ضرب کردن کلیهٔ مسیرها در فاکتور مورد نظر و در نهایت جمع کردن همهٔ آنها با یکدیگر، تأثیرات غیر مستقیم نیز محاسبه گردید. ضریب تبیین مدل در اینجا ۰/۷۶ است. تأثیرات ابعاد ظرفیتی بر توسعه کارآفرینی در جدول(۲) آورده شده است. همان‌طورکه مشاهده می‌شود، زمینه‌های اقتصادی و فردی بیشترین تأثیر را بر توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی دارند.

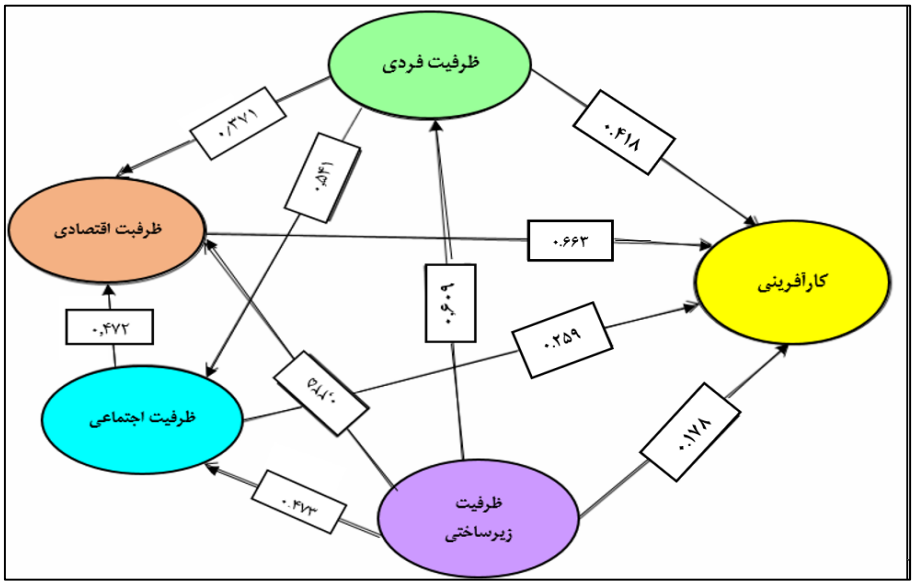

شکل۲- تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم ابعاد ظرفیتی بر توسعهٔ کارآفرینی بخش کشاورزی

جدول۲-تأثیرات ابعاد ظرفیتی بر توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی

Table 2- The effects of capacity dimensions on the development of entrepreneurship in the agricultural sector

ابعاد	تأثیرات مستقیم	تأثیرات غیر مستقیم	تأثیرات کلی
ظرفیت فردی	۰,۴۱۸	۰,۲۱۹	۰,۶۳۷
ظرفیت اقتصادی	۰,۶۶۳	-	۰,۶۶۳
ظرفیت اجتماعی- فرهنگی و نهادی	۰,۲۵۹	۰,۱۸۵	۰,۴۴۴
ظرفیت زیر ساختی	۰,۱۷۸	۰,۳۶۴	۰,۵۴۲
آزمون کای دو پیرسون	ارزش	درجه آزادی	سطح معناداری
	۱۱۴,۱۶	۴	۰,۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج تحلیل آزمون کای دو مشخص می‌کند که گرایش خانوارها به فعالیت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی مثبت است که نقطهٔ قوتی در مناطق روستایی قلمداد می‌شود. دستیابی به پیشرفت در این زمینه، مستلزم حضور روستاییان و کشاورزان در روند توسعهٔ کارآفرینی است و این امر صرفاً با تقویت روحیهٔ مشارکت و همکاری به شکلی مدرن و در قالب تعاونی‌های تولید روستایی و مراکز خدمات روستایی امکان پذیر است. یافته‌ها حاکی از آن است که سرپرستان خانوار اعتقاد زیادی به اشتغال‌زایی و درآمدزا بودن کسب و کارهای کوچک کارآفرینی در بخش کشاورزی دارند؛ و درمقابل، افراد زیادی به خصوص در سنین ۵۰ سال به بالا اظهار کردند که آشنایی چندانی با زمینه‌های ایجاد کسب و کارهای کوچک در محیط روستایی ندارند. مدیریت روستایی (دهیاری و شورای اسلامی) می‌تواند با ایجاد کلاس‌های آموزشی و ترویجی افراد را با این نوع کسب وکارها آشنا کند، این درحالی است که طبق اظهارات افراد، دهیاران روستایی در این زمینه فعالیت اندکی دارند و فقط به کارهای اجرایی و عمرانی می‌پردازند.

نتایج جدول (۳) نشان داد در بعد ظرفیت اقتصادی میانگین مولفه‌های میزان سرمایه و دسترسی به تسهیلات و منابع مالی در روستاها پایین و کم است. بطوریکه مصاحبه‌های محقق با مردم حاکی از آن است برای ایجاد فعالیت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی مشکلاتی همچون نبود و یا کمبود سرمایه‌ی اولیه جهت فعالیت‌های کارآفرینی، دسترسی دشوار به تسهیلات بانکی با توجه به نیاز به وثیقه‌های سنگین و ضامن‌های متعدد و معتبر، بالا بودن نرخ بهره بانکی، در نظر نگرفتن تخفیف‌های مالیاتی ویژه کارآفرینان، وجود واسطه‌های متعدد برای عرضه تولیدات به دلیل نبود یا ضعف بازار متمرکز و... در ایجاد و گسترش فعالیت‌های کارآفرینی نقش دارد و عامل اقتصادی به عنوان مهمترین عامل پیش‌برنده‌ی کارآفرینی در بخش کشاورزی محسوب می‌شود.

میانگین شاخص‌های ریسک‌پذیری، خلاقیت و نوآوری، اعتماد به نفس، دانش و آگاهی، ارتباط با افراد موفق کارآفرین، آینده نگری و استفاده از تجربیات مهارت و تجربه کاری بیشتر از حد متوسط است که بیانگر موافقت اکثر پاسخ گویان در زمینهٔ تأثیرات مثبت این بعد بر ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی است.

جدول ۳- بررسی مولفه‌های اقتصادی در سطح مناطق روستایی

Table 3- Examination of economic components at the level of rural areas

بعد	مولفه‌ها	میانگین	مقدار T	سطح معنی داری	انحراف معیار
اقتصادی	دسترسی به سرمایه	۱,۵۷	۳۷,۲۲	۰,۰۰۰	۰,۴۱
	دسترسی به تسهیلات و منابع	۱,۵۹	۳۱,۷۵	۰,۰۰۰	۰,۳۵
	برخورداری از فرصت اقتصادی	۳,۲۷	۳۷,۶۳	۰/۰۰۰	۰,۳۱
	نیروی کار فراوان	۳,۷۸	۳۱,۵۰	۰,۰۰۰	۰,۴۲
	فروش و بازاریابی تولیدات	۳,۲۸	۴۲,۲۳	۰,۰۰۰	۰,۴۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۴- بررسی مولفه‌های فردی در سطح مناطق روستایی

Table 4- Examination of individual components at the level of rural areas

بعد	مولفه‌ها	میانگین	مقدار t	سطح معنی داری	انحراف معیار
فردی	ریسک پذیری	۴,۳	۳۱,۵۲	۰/۰۰۰	۰,۲۵
	خلاقیت و نوآوری	۴,۱	۲۲,۳۳	۰,۰۰۰	۰,۴۲
	اعتماد به نفس	۳,۹۸	۳۵,۵۵	۰,۰۰۰	۰,۳۶
	دانش و آگاهی	۴,۲۴	۲۳,۳۴	۰/۰۰۰	۰,۳۵
	مهارت و تجربه کاری	۳,۹۸	۲۵,۶۲	۰,۰۰۰	۰,۴۵
	ارتباط با افراد موفق،کارآفرین و استفاده از تجربیات	۳,۱۴	۲۴,۱۴	۰/۰۰۰	۰,۴۳
	آینده نگری	۳,۶۴	۳۳,۲۶	۰,۰۰۰	۰,۲۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بررسی میانگین مولفه‌های اجتماعی- فرهنگی و نهادی در جدول (۵) نشان می‌دهد که میزان تغییرات ایجاد شده در بعد اجتماعی- فرهنگی و نهادی در حد متوسط و بیشتر از حد متوسط است و رضایت‌مندی قابل قبولی در این زمینه وجود دارد. لذا بعد اجتماعی- فرهنگی و نهادی تأثیر بسیار بالا و مثبتی در ایجاد و توسعهٔ ظرفیت‌های کارآفرینی بخش کشاورزی خواهد داشت و در سطح اطمینان بالای ۹۵٪ معناداری می‌باشد. همچنین میانگین شاخص‌های حمایت‌های نهادی، پیوندهای اجتماعی، وجود زمینه‌های مشارکتی اقتصادی، وجود امنیت فعالیت اقتصادی در روستا بیشتر از حد متوسط است که بیانگر موافقت اکثر پاسخ گویان در زمینهٔ تأثیرات مثبت این بعد بر ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی است. بنابراین، کارآفرینی به لحاظ اجتماعی، منافع و آثار مثبتی در جامعهٔ روستایی دارد و سود اجتماعی را از طریق دولت عاید جامعه می‌کند که به نوعی نشان دهندهٔ توسعهٔ اجتماعی-اقتصادی جامعه است. هر چه مشارکت جامعه روستایی در فعالیت‌های کارآفرینی بیشتر باشد، سریعتر به توسعهٔ اقتصادی و اجتماعی دست می‌یابد.

بررسی میانگین مولفه‌های زیرساختی در جدول(۶) نشان می‌دهد که میزان تغییرات ایجاد شده در بعد زیرساختی بیشتر از حد متوسط است و رضایت‌مندی قابل قبولی در این زمینه وجود دارد اما در برخی از روستاها کمبود آب و زمین مشکل اصلی در انجام فعالیت های کشاورزی است که نیازمند حفر چاه عمیق، بازنگری در اجرای طرح هادی و واگذاری اراضی به فعالیت‌های کشاورزی است. توجه به عوامل محیطی در توسعهٔ کارآفرینی روستایی و کشاورزی به منظور کاهش مخاطرات محیطی و استفاده

مناسب از منابع اهمیت بالایی دارد. توسعه ظرفیت زیرساختی منطقه یکی دیگر از عوامل پیش برنده‌ی کارآفرینی در بخش کشاورزی محسوب می‌شود.

جدول ۵- بررسی مولفه‌های اجتماعی- فرهنگی و نهادی در سطح مناطق روستایی

Table 5- Examination of socio-cultural and institutional components at the level of rural areas

بعد	مولفه‌ها	میانگین	مقدارT	سطح معنی داری	انحراف معیار
اجتماعی- فرهنگی و نهادی	حمایت‌های نهادی	۳,۲۱	۴۱,۲۳	۰/۰۰۰	۰,۴۶
	وجود امنیت فعالیت اقتصادی	۳,۳۵	۳۳,۳۵	۰,۰۰۰	۰,۲۴
	وجود زمینه‌های مشارکتی اقتصادی در روستا	۳,۷۵	۱۷,۳۳	۰,۰۰۰	۰,۲۶
	استفاده از کلاس‌های ترویجی	۲,۹۹	۲۴,۳۴	۰/۰۰۰	۰,۲۸
	وجود انجمن‌های کارآفرینی در مناطق روستایی	۲,۹۸	۳۱,۲۶	۰,۰۰۰	۰,۳۶
	دسترسی به فناوری جدید	۲,۷۶	۲۶,۳۹	۰,۰۰۰	۰,۳۸
	اشتیاق برای انجام کارهای کارآفرینی و بزرگ	۴,۴۲	۲۵,۸۲	۰/۰۰۰	۰,۳۹
	پیوندهای اجتماعی در روستا	۴,۳۵	۲۶,۱۳	۰,۰۰۰	۰,۲۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۶- بررسی مولفه‌های زیر ساختی در سطح مناطق روستایی

Table 6- Investigation of infrastructure components at the level of rural areas

بعد	مولفه‌ها	میانگین	مقدارT	سطح معنی داری	انحراف معیار
زیر ساختی	برخورداری روستا از امکانات اساسی	۳,۹۵	۲۶,۳۴	۰,۰۰۰	۰,۳۲
	سهولت دسترسی	۳,۹۹	۳۶,۲۶	۰/۰۰۰	۰,۲۸
	وجود منابع آب کافی و خاک	۳,۸۲	۳۳,۲۳	۰,۰۰۰	۰,۳۶
	شرایط اقلیمی مناسب	۴,۲۲	۲۹,۵۴	۰/۰۰۰	۰,۴۲
	شرایط توپوگرافی منطقه	۳,۴۵	۲۸,۳۷	۰,۰۰۰	۰,۲۶
	دسترسی به راه ارتباطی....	۴,۳	۲۹,۹۵	۰,۰۰۰	۰,۳۴
	دسترسی به صنعت	۲,۵۶	۲۸,۶۲	۰,۰۰۰	۰,۴۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

-ارزیابی توان و ظرفیت کارآفرینی در بخش کشاورزی

ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی روستاهای بخش مرکزی شهرستان سیرجان با استفاده از تکنیک تاپسیس به روش وزن‌دهی آنتروپی نیز مورد بررسی قرار گرفت. پس از تشکیل ماتریس تصمیم گیر به استاندارد کردن داده‌ها پرداخته شد و سپس وزن نسبی مولفه‌ها با استفاده از تکنیک آنتروپی شانون محاسبه گردید که در جدول (۷) آورده شده است.

پس از تعیین وزن نسبی مولفه‌ها، ماتریس نرمال وزن دار(حاصلضرب ماتریس نرمال‌ساز در اوزان) محاسبه گردید و نهایتاً پس از محاسبه فاصله اقلیدسی هر یک از گزینه‌ها از جواب ایده آل مثبت و منفی مربوط به هر مولفه، رتبه‌بندی نهایی روستاهای بخش مرکزی شهرستان سیرجان در توان و ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی در جدول (۸) آورده شده است.

جدول۷- وزن نسبی مولفه‌ها با استفاده از تکنیک آنتروپی شانون

Table 7- The relative weight of the components using the Shannon entropy technique

ردیف	مولفه	وزن	ردیف	مولفه	وزن
X_1	دسترسی به سرمایه	۰,۰۳۷۵	X_{15}	پیوندهای اجتماعی در روستا	۰,۰۰۰۱
X_2	دسترسی به تسهیلات و منابع	۰,۰۴۰۱	X_{16}	اشتیاق برای انجام کارهای کارآفرینی	۰,۰۱۹
X_3	برخورداری از فرصت اقتصادی	۰,۰۵۴۱	X_{17}	وجود منابع آب کافی و خاک	۰,۰۰۶۲
X_4	برخورداری از نیروی کار	۰,۰۴۹۷	X_{18}	شرایط اقلیمی مناسب	۰,۰۰۷
X_5	فروش و بازاریابی تولیدات	۰,۴۵۵	X_{19}	شرایط توپوگرافی منطقه	۰,۰۰۶۱
X_6	ریسک پذیری	۰,۰۳۳۹	X_{20}	برخورداری روستا از امکانات اساسی	۰,۰۲۰
X_7	خلاقیت و نوآوری	۰,۰۰۷	X_{21}	سهولت دسترسی	۰,۰۱۲
X_8	اعتماد به نفس	۰,۰۰۴	X_{22}	دسترسی به صنعت	۰,۰۶۴
X_9	دانش و آگاهی	۰,۰۱۹۸	X_{23}	دسترسی به راه ارتباطی	۰,۰۱۴
X_{10}	مهارت و تجربه کاری	۰,۰۲۵۶	X_{24}	استفاده از کلاس های ترویجی	۰,۰۳۴
X_{11}	آینده نگری	۰,۰۰۹	X_{25}	دسترسی به فناوری جدید	۰,۰۲۰
X_{12}	حمایت‌های نهادی	۰,۰۲۷	X_{26}	ارتباط با افراد موفق و کارآفرین	۰,۰۸۰
X_{13}	وجود امنیت فعالیت اقتصادی	۰,۰۰۶	X_{27}	وجود انجمن‌های کارآفرینی	۰,۳۴
X_{14}	مشارکت و شبکه های اجتماعی	۰,۰۰۷۶			

مأخذ: یافته‌های تحقیق،۱۴۰۰

جدول۸- رتبه‌بندی ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی روستاهای بخش مرکزی شهرستان سیرجان

Table 8- Ranking of the entrepreneurial capacity of the agricultural sector in the villages of the central part of Sirjan city

آبادی	d_i^-	d_i^+	میزان تاپسیس	رتبه بندی
شریف اباد	۰,۱۵۴	۰,۱۴۳	۰,۵۱۹	۱
کهن شهرعلیا	۰,۱۴۹	۰,۱۴۰	۰,۵۱۶	۲
باسفرجان	۰,۱۲۱	۰,۱۱۴	۰,۵۱۶	۳
فخراباد۱	۰,۱۴۸	۰,۱۴۱	۰,۵۱۳	۴
عزت اباد	۰,۱۴۶	۰,۱۴۰	۰,۵۱۱	۵
جلال اباد	۰,۱۴۷	۰,۱۴۱	۰,۵۱۱	۶
فیروزه	۰,۱۴۸	۰,۱۴۲	۰,۵۱۱	۷
جعفراباد	۰,۱۴۶	۰,۱۴۱	۰,۵۰۹	۸
حجت اباد	۰,۱۲۶	۰,۱۲۲	۰,۵۰۹	۹
چاه باغ حسن	۰,۱۴۵	۰,۱۴۲	۰,۵۰۶	۱۰
ناصریه	۰,۱۴۵	۰,۱۴۲	۰,۵۰۵	۱۱
معدن رز (۱)	۰,۱۴۴	۰۱۴۲	۰,۵۰۴	۱۲
چاه گله	۰,۱۴۴	۰,۱۴۳	۰,۵۰۲	۱۳
محمودآباد چاه انجیر	۰,۱۴۴	۰,۱۴۴	۰,۵۰۱	۱۴
تلمبه چاه گز	۰,۱۴۵	۰,۱۴۶	۰,۴۹۹	۱۵
محمدآبادباغ چوبی	۰,۱۳۹	۰,۱۴۰	۰,۴۹۹	۱۶
اکبراباد	۰,۱۱۵	۰,۱۶۶	۰,۴۹۸	۱۷
خیرابادکفه	۰,۱۴۴	۰,۱۴۶	۰,۴۹۷	۱۸
وحدت اباد	۰,۱۱۲	۰,۱۱۴	۰,۴۹۶	۱۹
چاه مزراع	۰,۱۰۲	۰,۱۰۴	۰,۴۹۶	۲۰
یحیی اباد	۰,۱۴۸	۰,۱۵۱	۰,۴۹۵	۲۱
ایستگاه راه اهن	۰,۱۴۲	۰,۱۴۵	۰,۴۹۵	۲۲
کهن شهرسفلی	۱۴۰.	۰,۱۵۱	۰,۴۸۲	۲۳
معدن گل گهر	۰,۱۱۳	۰,۱۲۵	۰,۴۷۵	۲۴
سلیمانیه	۰,۱۰۲	۰,۱۱۳	۰,۴۷۵	۲۵
دولت ابادکفه	۰,۱۰۲	۰,۱۱۴	۰,۴۷۳	۲۶
تلمبه اسلام ابادتنبور	۰,۱۰۵	۰,۱۲۱	۰,۴۶۵	۲۷
ایزداباد	۰,۰۸۱	۰,۰۹۴	۰,۴۶۴	۲۸
چاه میل	۰,۱۱۳	۰,۱۳۳	۰,۴۶۰	۲۹
کریم ابادکفه	۰,۱۴۳	۰,۱۷۳	۰,۴۵۳	۳۰

ادامه جدول۸- رتبه‌بندی ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی روستاهای بخش مرکزی شهرستان سیرجان

Table 8- Ranking of the entrepreneurial capacity of the agricultural sector in the villages of the central part of Sirjan city

برج اباد	۰,۱۴۸	۰,۱۹۰	۰,۴۳۸	۳۱
تلمبه عمیق طرح عشایری	۰,۰۷۲	۰,۰۹۴	۰,۴۳۵	۳۲
دشت سبز	۰,۰۹۴	۰,۱۲۳	۰,۴۳۴	۳۳
قادراباد	۰,۰۹۴	۰,۱۲۳	۰,۴۳۴	۳۴
حسن آباد شیخ ها	۰,۱۵۰	۰,۲۰۵	۰,۴۲۳	۳۵
تلمبه اسلام اباد	۰,۰۹۵	۰,۱۳۲	۰,۴۱۹	۳۶
عین البقر	۰,۱۴۴	۰,۲۰۱	۰,۴۱۸	۳۷
ده ترکان	۰,۰۹۰	۰,۱۳۰	۰,۴۱۰	۳۸
چاه تلخچاه نو	۰,۰۸۴	۰,۱۲۳	۰,۴۰۷	۳۹
چاه گبار	۰,۱۴۱	۰,۲۰۸	۰,۴۰۵	۴۰
چاه نره چاعباسی	۰,۰۸۲	۰,۱۲۴	۰,۳۹۹	۴۱
چاه خشتو	۰,۰۸۲	۰,۱۲۴	۰,۳۹۹	۴۲
محمدابادمقدسی	۰,۰۹۴	۰,۱۴۳	۰,۳۹۷	۴۳
محمودابادحسین صفر	۰,۱۴۲	۰,۲۱۷	۰,۳۹۶	۴۴
تلمبه یعقوبی	۰,۱۴۱	۰,۲۱۶	۰,۳۹۵	۴۵
معدن رز (۲)	۰,۱۵۴	۰,۲۴۳	۰,۳۸۸	۴۶
ده قطب الدین	۰,۱۵۱	۰,۲۳۹	۰,۳۸۸	۴۷
محمودابادشیخ	۰,۱۵۱	۰,۲۴۰	۰,۳۸۷	۴۸
چاه خرگوشی	۰,۱۴۷	۰,۲۴۱	۰,۳۷۹	۴۹
فخراباد۲	۰,۱۴۶	۰,۲۴۱	۰,۳۸۷	۵۰
قطبیه	۰,۱۶۳	۰,۲۷۰	۰,۳۷۷	۵۱
مهدی اباد۳	۰,۱۴۶	۰,۲۴۲	۰,۳۷۷	۵۲
عیش اباد	۰,۰۶۲	۰,۱۰۴	۰,۳۷۵	۵۳
چاه پیر انار	۰,۰۷۳	۰,۱۲۵	۰,۳۷۰	۵۴
حسین ابادباقری	۰,۰۸۰	۰,۱۳۹	۰,۳۶۶	۵۵
اسماعیل اباد	۰,۱۵۴	۰,۲۷۳	۰,۳۶۱	۵۶
چاه تکیو	۰,۱۵۶	۰,۲۷۹	۰,۳۵۹	۵۷
مجیدیه مراد اباد	۰,۱۵۰	۰,۲۷۰	۰,۳۵۸	۵۸
تلمبه عباس اباد	۰,۰۸۴	۰,۱۵۳	۰,۳۵۵	۵۹
صفت اباد	۰,۱۴۹	۰,۲۷۱	۰,۳۵۵	۶۰
چاه نو	۰,۱۴۴	۰,۲۶۳	۰,۳۵۴	۶۱
تلمبه قلی رضایی	۰,۱۴۶	۰,۲۷۱	۰,۳۵۱	۶۲
امیریه (چاه کله بالا)	۰,۱۴۱	۰,۲۶۴	۰,۳۴۹	۶۳
خانمی	۰,۱۵۴	۰,۲۹۳	۰,۳۴۵	۶۴
چاه شیرین	۰,۱۴۷	۰,۲۹۱	۰,۳۳۶	۶۵
علی ابادخواجه	۰,۳۱۰	۰,۱۵۶	۰,۳۳۵	۶۶
حسین ابادشماره ۲	۰,۳۲۱	۰,۱۵۶	۰,۳۲۷	۶۷
محشراباد	۰,۳۲۰	۰,۱۵۰	۰,۳۲۰	۶۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

پس از بررسی‌های صورت گرفته مشخص شد در بخش مرکزی شهرستان سیرجان از نظر ظرفیت کارآفرینی بخش کشاورزی روستاهای شریف‌آباد، کهن شهرعلیا، باسفرجان، فخرآباد۱، عزت‌آباد، جلال‌آباد، فیروزه، جعفرآباد، حجت‌آباد و چاه باغ حسن بیشترین ظرفیت کارآفرینی را برای کسب و کار در بخش‌های مختلف کشاورزی(زراعی، باغی، دامی، شیلات، صنایع تبدیلی) را دارند.

نتیجه گیری و پیشنهادات

جدول ۹- موانع و و راهکارهای عملی در توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی در مناطق روستایی بخش مرکزی سیرجان

Table 9- Obstacles and practical solutions in the development of entrepreneurship in the agricultural sector in the rural areas of the central part of Sirjan

ابعاد		تشریح
ظرفیت فردی (حوزه مهارتی)	موانع و چاش‌ها	-نبود نیروی جوان و با انگیزه در روستاها -عدم رغبت روستائیان میان سال به فراگیری مهارت -پایین بودن سطح سواد برخی روستائیان به علت کهولت سن
	پیشنهادات -راهکارهای عملی	- دادن روحیه و بالا بردن اعتماد به نفس جوانان در پذیرش ایجاد کسب و کار جدید از طریق ایجاد مراکز مثبت اندیشی -تقویت امید به زندگی و بهره‌مندی از یک زندگی سرشار از شادی و ثروت در ساکنین از طریق ایجاد مراکز مثبت اندیشی - معرفی افراد توانمند از طریق موسسات مردم نهاد به صنایع کشاورزی
ظرفیت های اجتماعی - فرهنگی (حوزه آموزشی-پژوهشی)	موانع و چاش‌ها	- عدم وجود تجهیزات آموزشی مدرن و بروز -عدم وجود فضای استاندارد آموزشی در روستاها
	پیشنهادات -راهکارهای عملی	-استفاده از تجارب کارآفرینان محلی -افزایش ارتباط با کارآفرینان موفق -انتقال دانش کارآفرینان موفق منطقه به افراد عادی - برگزاری کلاس‌های آموزشی توسط سازمان فنی و حرفه‌ای در بخش مرکزی ✓ آموزش رشته پسته کاری ✓ آموزش پرورش، بسته بندی، فروش و فراوری گیاهان داروئی ✓ آموزش محصولات و فرآوری محصولات دامی ✓ آموزش زعفرانکاری ✓ آموزش پرورش زنبور عسل
ظرفیت نهادی (حوزه مدیریتی- اجرایی)	موانع و چاش‌ها	- نامشخص بودن اولویت‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان در مناطق روستایی - حمایت مقطعی از ایجاد مشاغل کارآفرینانه - مراحل اداری سخت و فراوان جهت اخذ مجوز تأسیس این مشاغل - عدم نظارت مسئولان بر نحوه استفاده روستاییان از تسهیلا بانکی ارائه شده
	پیشنهادات -راهکارهای عملی	- تدوین برنامه جامع توسعه کارآفرینی برای مناطق روستایی در بخش مرکزی -داشتن ارتباط گسترده مدیران و دهیاران با روستاییان جهت بهره مندی از نظرات مردم - آموزش اعضاء شورای اسلامی و دهیاران با روش‌های توسعه کارآفرینی در روستا و برنامه‌ریزی روستایی -امکان سنجی قابلیت‌های سرمایه‌گذاری در منطقه توسط سازمان‌های مربوطه -توزیع بهینه منابع و خدمات دولتی در سطح روستاها
ظرفیت اقتصادی (حوزه تأمین سرمایه)	موانع و چاش‌ها	-درآمد بسیار پایین خانوارها و نداشتن پس انداز و سرمایه لازم جهت ایجاد کسب و کار جدید -نداشتن ضامن برای گرفتن وام
	پیشنهادات -راهکارهای عملی	-ارائه وام های کارآفرینی بدون وثیقه -دادن تخفیف‌های مالیاتی در ایجاد مشاغل جدید در حوزه کشاورزی
ظرفیت زیرساختی(حوزه تحولات فناوری و ارتباطی)	موانع و چاش‌ها	-سنتی بودن روش تولیدات محصولات کشاورزی -ضعف زیر ساخت‌های شبکه‌های اطلاع رسانی در بخش مرکزی -عدم آشنایی لازم ساکنین از فضای مجازی جهت ایجاد کسب و کارهای اینترنتی در حوزه کشاورزی
	پیشنهادات -راهکارهای عملی	- به کارگیری اصول و روش‌های نوین کشاورزی در تولیدات از طریق کارشناسان ترویج -فراهم کردن زمینه برای اتصال به شبکه‌های اطلاع رسانی نظیر اینترنت و... -ارائه اطلاعات فنی به کارافرینان از طریق فضای مجازی -استفاده موثر از دفاتر ICT برای مشاوره به کارآفرینان و بیکاران
ظرفیت اقتصادی (حوزه بازاریابی و صادرات)	موانع و چالش‌ها	- عدم وجود بازار رسمی جهت فروش محصولات تولیدی در حوزه کشاورزی - ضعف سیستم حمل و نقل در بازار رسانی محصولات تولیدی در حوزه کشاورزی - قیمت پایین محصولات و خدمات تولیدی در بازار فروش به ویژه برای محصولات کشاورزی - واردات انواع محصولاتی که پتانسیل تولید در داخل را دارند، ایجاد کسب وکار جدید را بی‌معنی کرده است.
	پیشنهادات -راهکارهای عملی	- ایجاد بازار رسمی جهت فروش محصولات تولیدی - برگزاری کلاس‌های آموزش بازاریابی اینترنتی(مجازی) -صدور مجوز صادرات محصولات به خارج از کشور درصورت مازاد محصول تولیدی به ویژه برای محصولات کشاورزی(پسته، زعفران، گیاهان داروئی) - جلوگیری از واردات محصولات مشابه -تشکیل شرکت‌های هلدینگ برای فروش محصولات کشاورزی -ثبات در نرخ ارز و جلوگیری از نوسانات قیمت ها

منابع

Bouzarjmehri, K., Rumiani, A., & Esmaili, A. (2014). Investigation of factors affecting the growth of entrepreneurship in strengthening rural communities in the direction of sustainable development. National conference on the vision of sustainable rural development in the sixth development program of the country, Scientific Association of Geography and Rural Planning Program, University of Tehran. (In Persian)

Chakraborty, D. (2014). Socio-economic determinants of growth of rural entrepreneurship in Saidpur District of Assam- an empirical study. *Journal of Behavioral Economics*, 2(1):26-34.

Eftekhari, A. R., Portaheri, M., Farajzadeh, M., & Heydari Sarban, V. (2018). The role of empowerment in agricultural development (case study: Ardabil province*). human geography researches*, 69(3): 103-87. (In Persian)

Eftekhari, A. R., & Sejasi GHeidari, H. (2010). Rural development with an emphasis on entrepreneurship. Samt Publications. (In Persian)

Farahani, H., & Hajhoseyni, S. (2013). Evaluation of the capacity of rural areas for the development of entrepreneurship and empowerment of villagers (villages of Shal sector of Buin Zahra province. Rural Research, 4(4). (In Persian)

Farahani, H., Rasool Yenia,Z., & Sedghi Z. (2014). Factors affecting the growth of entrepreneurship in rural areas (case study: Jaber Ansar village in Abdanan city). Space Economy and Rural Development, 3(9). (In Persian)

Fortier, L.M. *(2006). Entrepreneurs and Their Social Network: Motivation*. Expectations and Outcomes. Ph.D. Dissertation.

Ghanian, M., Khani, F., & Baqaei, L. (2011) Evaluation of entrepreneurial space in rural tourism, case study: Oraman region, *Rural Research Journal*, 2(3): 123-99. (In Persian)

Heaton, J. (2005). Developing Entrepreneurs: An Examination of Systematic Approach's to Entrepreneurial Development for Rural Areas, Illinois Institute for Rural Affairs, Rural Research Report.

Heidari Sareban, V. (2012). Prioritizing Major Barriers to Rural Women's Entrepreneurship, Using AHP Method Case study: Ardabil province. Women's studies (Sociological & Psychological), 10(2): 159-177. (In Persian)

Jeanette, S., & Martina, M. N. (2010). Social entrepreneurship among Kenyan farmers. *International Journal of Intercultural Relation*,34.

Lescevica, M. (2002). Rural Entrepreneurship Success Determinates, Available (online) at: www.kc.frb.org/PUBLICAT/MainStreets/RC03_Dabson.pdf.

Lordkipanidze, M., Brezet, H., & Backman, M. (2005). The Entrepreneurship Factor in Sustainable Tourism Development. *Journal of Cleaner Production*, PP: 787-798.

Maia, L. (2002). Enhancing Entrepreneurship in Rural Tourism for Sustainable Regional Development: The Case of siderostat Region, Sweden: The International Institute for Industrial Environmental economics (IIIEE); International Milo Institute.

Mamouri, G., & Hamedi, A. (2007). The role and importance of promoting entrepreneurship in the development of the agricultural sector. National Conference on Higher Education and Entrepreneurship, Past, Present, Future, Year: 1386 Holding period:1. (In Persian)

Markman, G. D., & Baron, R. A. (2003). Person-entrepreneurship fit: why some people are more successful as entrepreneurs than others, Human Resource Management.

Miraka, M.R. (2000). Agri business & Entrepreneurship. GDC Rural Research Foundation.

Najafi, K., Yakbar, A., Hesam M., & Ashour, H. (2015). Measuring the state of entrepreneurship development in rural areas (case study: Southern Estrabad village in Gorgan province). *Space Economy and Rural Development Quarterly,* 4(10). (In Persian)

Rezvani, M.,& Najarzadeh, M. (2008).Investigation and analysis of the entrepreneurship fields of rural people in the development process of rural areas (case study: South Bra an village, Isfahan city). *Entrepreneurship development*, 1(2: 164-5. (In Persian)

Rezaee, B., Naderi, N., & Rostami, S. (2020). Developing a Green Entrepreneurship Model in Agricultural Sector (Case Study: Kermanshah County) Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development,9(1):171-191.

Russel, S., & Kerry, K. (2008). Dose school choice increase the rate of youth entrepreneurship? *Economic of Education Review*, 27(4): 429-438.

Safari, A., Akbari, M., & Sadeghi, H. (2016). Analysis of the underlying factors for the creation and growth of rural entrepreneurship in the case of: Dehdaz district in Eizeh city. *Space Economy and Rural Development Quarterly*, 6(2): 118-97. (In Persian)

Samad Aghaei, J. (2003). Entrepreneurial Organizations, Higher Education and Research Institute of Management and Planning, second edition, Tehran. (In Persian)

Seydayi, E., & Sadeghi, H. (2014). Entrepreneurship Development Planning in Rural Areas, Darkhoin Publications, 1(2). (In Persian)

Sophia, S., Demetrios, P., & Dimitris, S. (2004). Rural Entrepreneurship in Europe. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 10(6): 404-425.